

VIII. KRONIKA

W DWUDZIESTOPIĘCIOLECIE ŚMIERCI PROFESORA MICHAŁA SZCZANIECKIEGO

Dnia 11 lutego 2003 r. odbyło się posiedzenie naukowe Instytutu Historii Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, poświęcone uczczeniu pamięci Profesora Michała Szczanieckiego, zmarłego w 1977 r. kierownika Katedry Powszechnej Historii Państwa i Prawa UW, sekretarza „Czasopisma Prawno-Historycznego” od 1948 r. i jego redaktora naczelnego w latach 1955–1977. Obecni byli profesorowie innych katedr Wydziału Prawa i Administracji UW oraz córki Profesora: Teresa i Monika. Przybył redaktor CPH profesor Henryk Olszewski.

Otwierając posiedzenie Przewodnicząca Rady Naukowej profesor Katarzyna Sójka-Zielińska przypomniała drogę naukową Profesora, zwróciła uwagę na Jego zainteresowania mediewistyką, których wyrazem były m.in. rozprawa habilitacyjna i wiele późniejszych studiów, zatrzymała się na działalności Profesora w czasie wojny, w której był żołnierzem i jako jeńiec wojenny zasłużył się jako wykładowca w obozie w Edelbergu. Profesor K. Sójka-Zielińska wspominała lata „poznańskie” Michała Szczanieckiego, w których był m.in. kierownikiem Katedry Powszechnej Historii Państwa i Prawa UAM oraz wieloletnim dyrektorem Instytutu Zachodniego oraz obszernie omówiła „warszawski” okres w życiu Profesora. Mówiła o wspólnie prowadzonych seminariach i o ścisłej, wielostronnej współpracy do ostatnich dni Jego życia. Podkreślała rzadkie przymioty charakteru Profesora – głęboką erudycję i liczne inicjatywy tego niezwykle aktywnego, prawego i serdecznego Człowieka.

Referaty wygłosili profesor Hubert Izdebski, który scharakteryzował twórczość naukową Michała Szczanieckiego, oraz profesor Marek Wąsowicz, który omówił działalność Profesora jako nauczyciela akademickiego (oba teksty drukowane są na początku niniejszego tomu).

O swej wieloletniej przyjaźni z Michałem Szczanieckim mówił profesor Juliusz Bardach. Profesor Henryk Olszewski wspominał postawę Michała Szczanieckiego jako wspaniałego obywatela i niezrównanego redaktora CPH.

Wspominali Michała Szczanieckiego profesorowie: Grażyna Bałtruszajtys, Anna Turska, Andrzej Murzynowski i dr Władysław Kulesza, który jako kandydat na studia wysłuchał podczas egzaminu wstępnego wykładu Profesora.

GRAŻYNA BAŁTRUSZAJTYS (Warszawa)

UROCZYŚĆ NA UNIWERSYTECIE JAGIELLOŃSKIM W DWUDZIEŚTĄ ROCZNICĘ ŚMIERCI PROFESORA MARKA SOBOLEWSKIEGO

Dnia 14 czerwca 2003 r. odbyła się na Uniwersytecie Jagiellońskim uroczystość w dwudziestą rocznicę śmierci wybitnego prawnika i historyka idei, jednego z największych uczonych-humanistów ostatniego półwiecza Marka Sobolewskiego, wieloletniego kierownika Katedry historii doktryn politycznych i prawnych UJ.

Piękna sala Biblioteki w Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego wypełniła się gośćmi. Przybyli przedstawiciele środowisk akademickich z całego kraju, prawnicy-konstytucjoniści, historycy ustroju i idei, socjologowie; obecne były córki Profesora, stawili się przyjaciele, koledzy, uczniowie, reprezentanci młodzieży akademickiej.

Uroczystość otworzył kierownik Katedry historii doktryn politycznych i prawnych na Wydziale Prawa i Administracji UJ, prof. dr hab. Michał Jaskólski. Przemówienia okolicznościowe wygłosili prorektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. dr hab. Władysław Miodunka i dziekan Wydziału Prawa i Administracji UJ, prof. dr hab. Tadeusz Woś.

Referaty wygłosili prof. dr h.c. Juliusz Bardach, który mówił o szkole naukowej Konstantego Grzybowskiego, w której pierwszoplanową postacią był Marek Sobolewski, oraz prof. dr hab. Henryk Olszewski, który omówił antologię tekstów Marka Sobolewskiego pt. *Pisma niezbrane i rozproszone*, opracowaną przez Krystynę Chojnicką i Michała Jaskólskiego oraz wydaną drukiem przez Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego (obszerne omówienie tomu pióra Henryka Olszewskiego znajdzie Czytelnik w niniejszym zeszycie CPH). Wręczenie obecnym okazałego tomu stanowiło punkt kulminacyjny uroczystości. Na zakończenie prof. dr hab. Marek Waldenberg podzielił się wspomnieniami o swej wieloletniej współpracy i przyjaźni z Markiem Sobolewskim.

Po oficjalnym spotkaniu odbyła się w reprezentacyjnych salach Pałacu Larischa część towarzyska.

MICHAŁ JASKÓLSKI (Kraków)

JUBILEUSZ PROFESORA LESZKA KUBICKIEGO

W wypełnionej gośćmi Sali Lustrzanej Pałacu Staszica w Warszawie odbyła się 20 marca 2003 r. uroczystość zorganizowana dla uczczenia pięćdziesięciolecia pracy twórczej Profesora Leszka Kubickiego, profesora zwyczajnego w Uniwersytecie Warszawskim i w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk – badacza, legislatora, organizatora nauki i wymiaru sprawiedliwości, sędziego, działacza społecznego, od dwudziestu lat redaktora naczelnego miesięcznika „Państwo i Prawo”. Na uroczystość przybyli przedstawiciele świata nauki i polityki, przyjaciele, koledzy, współpracownicy, uczniowie.

Uroczystość otworzyła dyrektor Instytutu Nauk Prawnych PAN, profesor Maria Kruk-Jarosz, poczym laudację wygłosił profesor Stanisław Waltoś, prezentując sylwetkę naukową Jubilata, ale także cechy Jego niezwyklej osobowości – Jego pasję badawczą i erudycję, aktywność w integrowaniu środowiska prawniczego, instynkt męża stanu, skromność i rzadki dar jednania sobie ludzi. Po laudacji przemówienia okolicznościowe wygłaszali prominentni reprezentanci środowisk prawnych i politycznych; odczytano listy od Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz od Premiera.

Kulminacyjnym momentem uroczystości było wręczenie Profesorowi Leszkowi Kubickiemu przygotowanej na tę okazję Księgi Pamiątkowej. Księgę „Prawo – społeczeństwo – jednostka”, wydaną przez Instytut Nauk Prawnych PAN oraz Fundację Promocji Prawa Europejskiego, redagował Komitet Redakcyjny w składzie: Adam Łopatka (przewodniczący), Barbara Kunicka-Michalska i Stefan Kiewlicz. W Księdze piszą prawnicy – badacze i praktycy – z Francji, Rumunii, Belgii, Rosji i Polski.

Wzruszony Jubilat w pięknym przemówieniu wspominał swą drogę życiową i dziękował Gościom za uświetnienie uroczystości. Odczytano telegramy i listy gratulacyjne, wśród których był oczywiście także list od Redaktora i Komitetu Redakcyjnego „Czasopisma Prawno-Historycznego”.

HENRYK OLSZEWSKI (Poznań)

JUBILEUSZ PROFESORA HENRYKA OLSZEWSKIEGO

Dnia 4 marca 2003 r. Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z udziałem wszystkich pracowników Wydziału uczciła siedemdziesiątą rocznicę urodzin i czterdziestopięcioletnie pracy naukowej Profesora Henryka Olszewskiego, prodziekana Wydziału w latach 1969–1972, dziekana w latach 1975–1978, redaktora wydawanego przez Wydział „Czasopisma Prawno-Historycznego”, założyciela i wieloletniego kierownika Katedry Historii Doktryn Politycznych i Prawnych. Skromny, „wewnętrzny” charakter uroczystości, stanowiący spełnienie życzeń Jubilata, nie przeszkadzał w podniosłym i zarazem serdecznym jej przebiegu. Otworzył posiedzenie i laudację wygłosił Dziekan prof. dr hab. Andrzej J. Szwarc, po czym ciepłe słowa skierował do Jubilata Rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza prof. dr hab. Stanisław Lorenc. Głównym punktem uroczystości było wręczenie Profesorowi Henrykowi Olszewskiemu Księgi Pamiątkowej, którą stanowiły dwa tomy Jego dawnych i niedawnych prac, poświęconych sejmowi Rzeczypospolitej od XVI do XVIII w., pt. *Sejm w dawnej Rzeczypospolitej. Ustrój i idee* (Wydawnictwo Printer, Poznań 2002, ss. 476 + 544). Aktu wręczenia dokonali Dziekani: Profesor dr hab. Andrzej Zieliński, dziekan Wydziału w 1996–2002, inicjator Jubileuszu oraz profesor Andrzej J. Szwarc, który tę inicjatywę podjął i doprowadził do końca. Obdarowany naręczami kwiatów Jubilat mówił o głębokich więziach łączących go z Wydziałem, wspominał swoich mistrzów i przyjaciół i gorąco dziękował licznym Gościom za wieloletnią wielostronną współpracę. Uroczystość zakończyło krótkie spotkanie towarzyskie, które upłynęło w serdecznej atmosferze.

PRZEMYSŁAW KRZYWOSZYŃSKI (Poznań)

PROMOCJA WYBORU STUDIÓW FRANCISZKA RYSZKI NA UNIWERSYTECIE WARSZAWSKIM

Dnia 26 marca 2003 r. odbyła się w auli Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW promocja opublikowanego przez „Wydawnictwo Adam Marszałek” *Wyboru studiów. Historia – polityka – państwo* Franciszka Ryszki (redakcja naukowa: Barbara Gola, Karol Jonca, Marek Maciejewski, t. I–II, Toruń 2003). W promocji uczestniczyli członkowie rodziny zmarłego przed pięć laty Uczzonego, grono przyjaciół i profesorów, prezes Wydawnictwa, członkowie Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, redaktorzy naukowcy tomów, liczni goście. Spotkanie otworzyła Profesor Grażyna Ulicka, dziekan Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW. Pani Elżbieta Grabczak-Ryszka w serdecznych słowach dziękowała wszystkim, którzy podjęli inicjatywę wydania wyboru pism jej Męża. Obszerne naukowe uzasadnienie edycji przedstawił Profesor Karol Jonca, którego tekst przedstawiamy z niewielkimi skrótami:

* * *

Zamysł wydania pism Franciszka Ryszki – jednego z najwybitniejszych historyków idei politycznych i prawnych, filozofów polityki i historyków państwa i prawa – zrodził się przed 5 laty w 1998 r., tuż po Jego śmierci. Jeszcze dwa dni po Jego zgonie, 2 kwietnia 1998 r. wiele dał nam do myślenia Jego artykuł zamieszczony w „Gazecie Wyborczej” pod tytułem *Sztuką jest o Niemcach pisać*. Profesor zawarł w nim przestrożę: „Dziś do dobrego tonu należy dobre pisanie o Niemcach, ale to być może rodzi gorsze zafalszowanie niż w czasach tępienia rewanżizmu.”

Temat niemiecki dominował w badaniach naukowych i pisarstwie Franciszka Ryszki, który był niekwestionowanym znawcą problemów Niemiec nowożytnych, w szczególności zaś dziejów faszyzmu i narodowego socjalizmu, o randze międzynarodowej, uczonym o niepospolitej erudycji i zainteresowaniach naukowych wykraczających poza problematykę współczesnych Niemiec.

W swoich wspomnieniach, *Pamiętniku inteligenta* wyznał, że nigdy w młodości spędzonej na kresach nie studiował systematycznie historii i w szkole nie był to jego ulubiony przedmiot, to jednak przyszło Mu *nolens volens* wykonywać zawód historyka na poziomie akademickim. „Gdybym chciał zlokalizować czas i przestrzeń, aby zakreślić perspektywy mego życia – wspominał krótko przed śmiercią – powinienem być może wyrazić się dosadnie: urodziłem się w złym czasie i złym miejscu.” Franciszek Ryszka wyrastał w środowisku kresowego ziemiaństwa, o którym wspominał w *Umarłej klasie* („Polityka”, nr 51/52 z 23 XII 1989 r.) – w wieku Hitlera i Stalina, holocaustu i – jak pisał – „zorganizowanego zabijania na skalę nie znaną dotychczas w historii”. Lata wojny i niemiecką, potem radziecką okupację przeżył na kresach, stał się partyzantem, potem żołnierzem 1 Armii WP, został ranny 10 lutego 1945 r. pod Szwecją na Wale Pomorskim w walkach z łotewską jednostką esesmańską, ale 2 maja zdążył jeszcze uczestniczyć w glorii berlińskiej.

Wiek Hitlera i Stalina, holocaust, zorganizowane zabijanie i zbiorowe umieranie były przedmiotem jego analiz doby „złego czasu i złego miejsca”, znanego polskiemu czytelnikowi głównie z jego wielkich monografii, z trzykrotnie wydanej *Nocy i mgły. Niemcy w okresie hitlerowskim* (1962, 1996, 1997), również z trzykrotnie wydanej monografii *Państwo stanu wyjątkowego. Rzecz o systemie państwa i prawa Trzeciej Rzeszy* (1964, 1974, 1985), następnie ze świetnej książki *U źródeł sukcesu i klęski. Szkice z dziejów hitleryzmu* (1972) i zapewne też z jego monografii *Norymberga, prehistoria i ciąg dalszy* (1982).

Problematyka niemiecka pochłaniała go – jak czytamy w jednym z jego wywiadów („itd.” nr 39 z 24.09.1972) – począwszy od 1956 r. Wtedy jak dopowiedział, „dał się skusić znakomitemu uczonemu profesorowi Gerardowi Labudzie, i do redagowanej przezeń książki o stosun-

kach polsko-niemieckich napisał studium o odpowiedzialności Niemców, czyli „uporaniu się z przeszłością”. Jeszcze na wiele lat przed niemiecką „Hitlerwelle” skupił swe badania nad hitlerowską Trzecią Rzeszą, ideologią narodowego socjalizmu i faszyzmu. We wspomnianym wywiadzie dla „itd.” zawarł konkluzję: „Historia Trzeciej Rzeszy nie jest tylko historią instytucji, poszczególnych osób, zwłaszcza prominentnych środowisk i zbiorowisk. Jest to przede wszystkim i po prostu historia Niemców. A zatem trzeba sięgać dalej w przeszłość. Do czasów, kiedy ledwie rodził się ruch faszystowski i badać jego rozwój krok po kroku. (...) Faszyzm to historia faszystów, ludzi, którzy w rozmaity sposób musieli do ruchu przyłączyć, bądź podporządkować się mu. Albo też zrobili to z własnej woli. (...) Brakuje nam własnych, polskich książek o dziejach faszyzmu i samoistnej wykładni faszyzmu, nawet w jego wersji hitlerowskiej, która tak tragicznie zaciążyła nad naszą historią”. Ubolewał, że „w Polsce nie ma instytucji, zajmującej się badaniami dziejów wewnętrznych faszyzmu niemieckiego, innych faszyzmów również. To jest sytuacja osobliwa”.

Dopiero po konferencji wrocławskiej z 1974 r. poświęconej dziejom europejskich faszyzmów – której Franciszek Ryszka był inspiratorem i współorganizatorem – badania fenomenu faszyzmu i narodowego socjalizmu, nabrały w Polsce rozmachu. Wtedy też zrodziła się inicjatywa powołania do życia uniwersyteckiej serii wydawniczej „Studia nad Faszyzmem i Zbrodniami Hitlerowskimi”, o której pisał z uznaniem w III wydaniu *Państwa stanu wyjątkowego* (1985 r.). W latach 1974–2002 ukazało się 25 tomów „Studiów...” zawierających artykuły ponad 150 autorów polskich i obcych. Co prawda nie powstał osobny, instytut badawczy zajmujący się w myśl postulatów Franciszka Ryszki, badaniami dziejów wewnętrznych niemieckiego faszyzmu, ale – czyż jego dorobek własny w dziedzinie badań nad Trzecią Rzeszą nie przewyższył osiągnięć, tak renomowanych placówek badawczych jak Forschungsstelle für die Geschichte des Nationalsozialismus w Hamburgu (kierowanej przez prof. Wernera Jochmanna), czy monachijskiego Institut für Zeitgeschichte (za czasów dyrekcji prof. Martina Broszata)?

Wyniki badań Franciszka Ryszki nad problemami Trzeciej Rzeszy, dziejów ruchu i ideologii narodowych socjalistów nie zamknęły się bynajmniej w wyżej wymienionych monografiach (*Państwie stanu wyjątkowego, Nocy i mgły, U źródeł sukcesu i klęski* itd.). Bibliografia jego prac obejmuje również wielką liczbę rozpraw i artykułów w wielu polskich i zagranicznych pismach i periodykach naukowych. Są w dorobku Profesora serie artykułów na tematy Niemiec współczesnych, zatem Republiki Federalnej Niemiec, a także stosunków polsko-niemieckich, ścigania nazistowskich zbrodniarzy wojennych po wojnie itp. Impulsem dla tych publikacji było dodatkowe zatrudnienie Franciszka Ryszki poza Uniwersytetem i Polską Akademią Nauk – w Instytucie Spraw Międzynarodowych, w którym pełnił funkcje kierownika zakładu zagadnień niemieckich. Nie ostatnim impulsem do poszerzenia badań problematyki niemieckiej czasów brunatnego reżimu były jego kontakty z Główną Komisją Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce. Dotąd jeszcze nie wymieniona jego świetna książka *Polityka i wojna* (1975 r.) zrodziła się w tych realiach.

* * *

Do rąk Czytelnika oddajemy dwa tomy „Wyboru studiów” Franciszka Ryszki. Tytuł *Historia – polityka – państwo* pochodzi od redaktorów. Dokonanie wyboru studiów nie było zadaniem łatwym. Wybór obejmuje wcześniejsze polskojęzyczne publikacje Profesora z problematyki niemieckiej (I), politologicznej (II), hiszpańskiej wojny domowej (III) i problematyki polskiej (IV).

Tom I (red. naukowa Karola Joncy) w całości dotyczy problematyki niemieckiej i zatytułowaliśmy go *Niemcy i hitleryzm*. Składają się nań 22 studia zawierające analizy doby „złego czasu i złego miejsca”, „wieku Hitlera i Stalina”, w szczególności zaś (wymienimy tylko niektóre tytuły) problemów autorytaryzmu i faszyzmu, faszyzmów europejskich, Hitlera, problemów zbrodni ludobójstwa, holocaustu, odpowiedzialności karnej za przestępstwa wojenne, problemów

Norymbergi. W tym tomie wydawcy przypominają też ulubione studia Franciszka Ryszki na rolę „koronnego jurysty” Trzeciej Rzeszy Carla Schmitta – osobowości po dzień dzisiejszy kontrowersyjnej. Ponad 800 nazwisk polityków, uczonych, publicystów, funkcjonariuszy reżimów itp. przewija się na kartkach tomu I liczącego 423 strony. Studia Profesora poprzedza 38 stronicowe wprowadzenie „od redaktorów”, w którym przypominają Czytelnikowi fragmenty jego *curriculum vitae*, jego pola badawcze i efekty badań.

Tom II (red. naukowa Barbara Gola i Marek Maciejewski) zawiera wybór studiów z zakresu „nauki o polityce”, „hiszpańskiej wojny domowej” oraz studia dotyczące „Polski powojennej” (tj. po drugiej wojnie światowej). Studia tu prezentowane są świadectwem jego drugiego wcielenia jako wybitnego politologa. Inspirujących wartości dostarczała Mu dydaktyka w Wojskowej Akademii Politycznej (1965–1972), w studium dziennikarskim Uniwersytetu Warszawskiego (1967–1969), w Instytucie Nauk Politycznych Uniwersytetu Wrocławskiego (1974–1984) oraz dydaktyka uprawiana w okresie jego gościnnych profesur w Uniwersytecie w Hamburgu, École des Hautes Etudes en Sciences Sociales (1983) i w Uniwersytecie w Saarbrücken.

Humanistom interesującym się problemami polityki jeszcze przed laty redaktorzy „Wyboru studiów” proponowali lektury jego *Wstępu do nauki o polityce* (dwa wydania 1976 i 1980) oraz *Nauk o polityce. Rozważania metodologiczne* (1984). Godzi się podkreślić jego nieprzeciętne zasługi w zakresie badań nad kulturą polityczną społeczeństwa polskiego oraz z szeroko rozumianej teorii polityki.

W tomie II „Wyboru studiów” redaktorzy przypominają dociekania Franciszka Ryszki z zakresu teorii wojny, nad tekstami „filozofa wojny Carla von Clausewitza i innych teoretyków aż po Liddell Harta i teorię partyzanta Carla Schmitta. Zapewne godziło się też przypomnieć cykl studiów o „europejskiej wojnie domowej”, o władzy, polityce i moralności”, „demokratycznym państwie prawa”, a ponadto jego „mały słownik wiedzy o polityce”.

W jednej ze swych książek Franciszek Ryszka pisał, że „z szacunku i sympatii do wszystkiego, co w dziejach idei i polityki nazywane jest lewicą”, ale i „po prostu ze zwykłej przekory wobec panujących stereotypów”, chciał wyjaśnić „czarną legendę anarchizmu” – i wyjaśnił w dwutomowym dziele *W kręgu zbiorowych złudzeń. Z dziejów hiszpańskiego anarchizmu 1868–1939* (wyd. w 1991 r.). W tomie II „Wyboru studiów” trzy teksty nawiązują do politycznej doktryny anarchizmu. W Hiszpanii kres dominującej pozycji anarchizmu położyła wojna domowa (1936–1939), będąca też jej klęską polityczną i ideową. Franciszek Ryszka raz jeszcze nawiązał do tragicznych wydarzeń hiszpańskich w wydanej – we współpracy z Barbarą Golą – monografii pt. *Hiszpania*, która ukazała się po jego śmierci.

W znakomite studia owocowały badania Franciszka Ryszki nad problematyką polską – badania datujące się już na lata pięćdziesiąte, wiążące się poniekąd z kierunkiem badań zespołu kierowanego przez profesora Seweryna Wysłoucha z wrocławskiego Wydziału Prawa. Jeszcze zanim ukazała się w 1959 r. jego monografia (współautor Józef Popkiewicz) *Przemysł ciężki Górnego Śląska w gospodarce Polski międzywojennej. Studium historyczno-gospodarcze* Franciszek Ryszka tuż po swoim doktoracie ogłosił, dziś zapomniany artykuł *Kapitał monopolistyczny Górnym Śląsku i formy jego polityki*, na łamach poznańskich „Studiów Śląskich” (1952 r.) redagowanych przez prof. Wysłoucha. Ze względu na limit stron tomu II w dziale „Polski powojennej” zamieszczono zaledwie siedem studiów, głównie pochodzących z późniejszego okresu twórczości naukowej F. Ryszki. Są wśród nich studia o „zmianie świadomości politycznej Polaków”, jest „Umarła klasa”, są studia o „stanie wojennym” oraz uwagi o „ewolucji państwa narodowego”. Zdajemy sobie sprawę, że w dwóch tomach nie można było pomieścić wszystkich artykułów i studiów Franciszka Ryszki rozsypanych w krajowych pismach naukowych, czasopiśmie i dziennikach, nie mówiąc już o artykułach publikowanych w pismach zagranicznych.

* * *

Inicjatywa wydania dwutomowego „Wyboru studiów” zrodzić się musiała we wrocławskim ośrodku naukowym. „Gdy skończyło się wielkie zbiorowe umieranie” Franciszek Ryszka osiadł

w zrujnowanym Wrocławiu. Właśnie Wrocław stał się miastem jego studiów uniwersyteckich i początków kariery naukowej. W tomie I *Pamiętnika inteligenta* wspominał dzieciństwo „w dobrym kresowym domu” i „życie na niby” w burzliwych latach wojny, potem w partyzantce, następnie w mundurze żołnierza 10 pułku 4 dywizji im. Kilińskiego. Wszak najcieplej wspominał Wrocław, Wydział Prawa, jego profesorów i wczesne sukcesy. Choć ścieżki życiowe wiodły go do wielu krajów obcych i ostatecznie w roku akademickim 1959/60 przeniósł się do Warszawy, to w drugim tomie *Pamiętnika inteligenta*. *Samo życie* wyznał że „wciąż wydaje się mi się, że jestem we Wrocławiu jak w domu, mieście mojej młodości, które wydeptywałem wzdłuż i szerz”. Jeszcze podczas studiów na wrocławskim wydziale Prawa w latach 1946–50 zwrócił na niego uwagę niezmiernie życzliwy profesor Seweryn Wysłouch, przedwojenny uczyony wileński. Wysłouch, stereotypowy „Wilniuk”, wytrwały, pracowity, owiany ideą kresową, stworzył szkołę, skupiającą badania na problematyce ruchów narodowych i socjoekonomicznej historii Śląska doby najnowszej. Franciszek Ryszka był jednym z wybijających się młodych uczonych, który też ulokował się w rzędzie najmłodszych doktorów wypromowanych po wojnie, na wrocławskim Wydziale Prawa. Przeżywaliśmy wszyscy, my studenci z jego grupy ćwiczeniowej – do której należał też piszący te słowa – dzień 20 marca 1951 r., dzień obrony doktorskiej „naszego Doktora”. Franciszek Ryszka z dużym polotem i erudycją prowadził ćwiczenia, a niewiele później (1955 r.), już jako docent wykłady – stał się naszym serdecznym przyjacielem, nigdy nie odmawiającym pomocy w rozwiązywaniu naszych problemów. W mało znanym artykule *Ludzie miasta młodych* („Odra” nr 5/1994) utrwalił atmosferę tamtych lat pięćdziesiątych, „kiedy już jako asystent dopuszczony został do pewnych konfidencji z ciałem profesorskim”. O naszym Mistrzu profesorze Wysłouchu pisał: „Jego serdeczna surowość i surowa serdeczność torowały nam życzliwą drogę. Ale nie tylko. Był po prostu naszym naukowym Ojcem”. Choć efekty badań „młodych” skupionych wokół S. Wysłoucha zdawały się odpowiadać społecznym oczekiwaniom i „linii politycznej” partii – to jednak odmienną ocenę zawarł Urząd Bezpieczeństwa w poufnym sprawozdaniu z końca lutego 1951 r.: „Wysłouch ma Zakład Historii Państwa i Prawa Polskiego. Broni swoich asystentów m.in. dr A. Wawrzyńczykową, dr K. Orzechowskiego, dr F. Ryszkę – stoją twardo na stanowisku idealistycznym i klerykalnym (...) Ryszka podaje marksistowskie ujęcie i ma dobrą opinię u młodzieży. Ale mimo to stanowią element zdecydowanie opozycyjny, negatywny, a ich praca nie służy rozwojowi socjalistycznej bazy. Są to prace historycznie wąskie, daleko im gdy chodzi o metodologię i treść od marksistowskiego ujęcia. Ryszka może najbardziej opanował metodologię marksistowską i najwięcej może zwymyślać marksizm-leninizm i poniżać Stalina. (...) Wysłouch nie posiada najbardziej podstawowych wiadomości z marksizmu-leninizmu i boi się kompromitacji”.

Od politycznej oceny utrwalonej w sprawozdaniu przesłanym do Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego zdecydowanie różniły się liczne opinie naukowe towarzyszące naukowym dokonaniom Franciszka Ryszki. Szczególnie wyniki badań nad Trzecią Rzeszą, owym „państwem stanu wyjątkowego” oraz z zakresu teorii polityki, zyskały mu rozgłos poza granicami Polski. Był uznanym autorytetem. Miał znakomitych przyjaciół, choć nie brak było krytyków, zwłaszcza w początkach swej szybkiej kariery naukowej przed półwieczem. W późnych latach obok profesora Wysłoucha na rozwój intelektualny F. Ryszki bodaj największy wpływ wywierał Konstanty Grzybowski, niezmiernie pochlebnie oceniający Jego dorobek naukowy. Wiele Jego koncepcji dojrzało w gronie przyjaciół specjalizujących się w historii idei politycznych i prawnych, do których należeli najbliżsi – profesorowie Jan Baszkiewicz, Marek Sobolewski, Władysław Markiewicz i wielu innych uczonych z niemal wszystkich ośrodków naukowych w kraju i za granicą. Przyjaźń z Franciszkiem Ryszką cenili sobie wspomniani wyżej kierownicy ośrodków badawczych w Hamburgu – Werner Jochmann, w Monachium – Martin Broszat i Hans-Adolf Jacobsen z Uniwersytetu w Bonn.

Szerokie było pole społecznych działań F. Ryszki w gremiach Głównej Komisji Badań Zbrodni Hitlerowskich w Polsce, w Komisji Podręcznikowej Polska – RFN (wcześniej też Pol-

ska – NRD), w radach naukowych i komitetach redakcyjnych. Był członkiem Polskiej Akademii Nauk. Nie związał się z żadną partią polityczną i nie pełnił eksponowanych funkcji administracyjnych. Był wierny swej dewizie, iż „należy unikać Wysokich Urzędów, jakiegokolwiek by były orientacji. (...) Obserwowałem dziesiątki razy, jak zmieniają się zwyczajni, sympatyczni, czasem niegłupi ludzie, kiedy obejmują Wysoki Urząd. Nie jestem pewny, czy nie byłbym taki sam w podobnej roli. Jednak, Bóg łaskaw, udało mi się tego uniknąć”. Takim był Franciszek Ryszka.

* * *

Redaktorzy naukowcy dzielą się z Państwem radością, że mamy przed sobą dwa tomy „Wyboru studiów. Historia – polityka – państwo” Franciszka Ryszki. Za ogromną pomoc w toku prac składamy najlepsze podziękowania Małżonce Profesora Pani Elżbiecie Grabczak-Ryszkowej, Pani Dominice i Panu Tadeuszowi Ryszce. Gorąco dziękuję mojemu znakomitemu Przyjacielowi Panu Profesorowi Janowi Baszkiewiczowi, który zawsze, a zwłaszcza w toku prac wydawniczych, służył nam cennymi radami. Składam serdeczne podziękowania Wydawnictwu dra Adama Marszałka w Toruniu, osobiście Panu doktorowi Marszałkowi, jego redaktorom, Pani Elżbiecie Kosszarzeckiej oraz korektorom. Bardzo serdecznie dziękujemy Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej za udzieloną pomoc finansową i tym wszystkim, którzy służyli nam pomocą naukową i finansową.

KAROL JONCA (Wrocław)

POSIEDZENIE KATEDR PRAWA RZYMSKIEGO

Z inicjatywy Prof. Anny Pikulskiej-Robaszkiewicz, kierownika Katedry Prawa Rzymskiego UŁ, odbyła się w Łodzi, w dniu 5 lutego 2003 r., zorganizowana przez pracowników Katedry, jednodniowa konferencja – spotkanie romanistów polskich. Miała ona na celu dalszą integrację środowiska romanistycznego oraz wymianę poglądów naukowych. Na zaproszenie odpowiedzieli niemal wszyscy kierownicy katedr prawa rzymskiego polskich uniwersytetów. Do Łodzi przybyli Prof. M. Zabłocka, W. Wołodkiewicz, J. Sondel, J. Zabłocki, ks. A. Dębiński, A. Sokala, W. Dajczak. Wraz z nimi zjawili się adiunkci i asystenci oraz doktoranci.

W pierwszej części obrad dwaj doktoranci łódzkiej Katedry Prawa Rzymskiego wygłosili dwa bardzo ciekawe referaty. Najpierw mgr M. Golecki mówił o pojęciu *synallagma* na tle koncepcji sprawiedliwości wymiennej Arystotelesa oraz opinii rzymskich jurystów klasycznych (referat jest częścią przygotowywanej przez niego rozprawy doktorskiej). Drugie z kolei wystąpienie mgr M. Białeckiego to kilkunastominutowy komunikat o formie pisemnej czynności prawnych. Został on wygłoszony z punktu widzenia notariusza – taki zawód wykonuje również mgr Białeckie. Oba wystąpienia wywołały bardzo ożywioną dyskusję i spowodowały wiele pytań do referentów. W dalszej części naukowych rozważań głos zabrał Prof. W. Dajczak, który z racji swych zawodowych powiązań z Uniwersytetem Viadrina we Frankfurcie nad Odrą, przedstawił sporo cennych uwag i spostrzeżeń o sytuacji prawa rzymskiego na uniwersytetach zachodniej Europy. Jego wystąpienie związane było z tzw. deklaracją bolońską dotyczącą reformy studiów akademickich w Unii Europejskiej. W związku z przystąpieniem w 2004 r. do Unii przed polską społecznością akademicką może również stanąć problem reformy studiów, także prawniczych. Nasze środowisko żywo dyskutowało o czekającej nas przyszłości. Zdaniem Profesorów J. Sondla i W. Wołodkiewicza nale-

ży w sposób zdecydowany związać dydaktykę prawa rzymskiego z polską cywilistyką, zarówno w teorii jak i w praktyce. Dyskusja w tej materii była również bardzo ożywiona. Po przerwie obiadowej wszyscy uczestnicy konferencji ponownie spotkali się w Katedrze Prawa Rzymskiego UŁ., by tam w mniejszych i bardziej kameralnych grupach roztrząsać różne problemy, dzielić się spostrzeżeniami i rozmawiać o naukowych planach.

Młodzież naukowa przede wszystkim skupiła się przy komputerach i programach komputerowych (m.in. BIA). Szacowne grono Profesorów wróciło do problemów stojących przed prawem rzymskim i perspektyw rozwojowych dyscypliny.

Bardzo cieszył liczny udział młodych pracowników nauki, którzy postanowili związać się z tą dyscypliną, zaś inicjatywa takich spotkań poza cyklem konferencji historyczno-prawnych zyskała pełną aprobatę wszystkich romanistów, czego efektem stała się deklaracja ks. Prof. A. Dębińskiego (KUL) o gotowości zorganizowania kolejnego takiego spotkania w roku przyszłym.

IRENEUSZ JAKUBOWSKI (Łódź)

KOŁOKWIUM HABILITACYJNE DRA ANDRZEJA WITKOWSKIEGO

W dniu 16 października 2002 r. odbyło się na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie kolokwium habilitacyjne dra Andrzeja Witkowskiego, adiunkta w Zakładzie Historii Państwa i Prawa Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego. Podstawą kolokwium była rozprawa pt. *Wymiar i pobór podatków bezpośrednich oraz opłat na rzecz Skarbu Państwa od gospodarki nieuspołecznionej i ludności w Polsce w latach 1944–1950*, ogłoszona drukiem przez Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2002. Recenzentami w przewodzie byli: prof. dr hab. Józef Ciągwa (URz), prof. dr hab. Adam Lityński (UŚ), prof. dr hab. Artur Korobowicz (UMCS) i prof. dr hab. Wanda Wójtowicz (UMCS).

Po odbyciu kolokwium i wysłuchaniu wykładu habilitacyjnego Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie postanowiła jednogłośnie w głosowaniu tajnym nadać doktorowi Andrzejowi Witkowskiemu stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie prawa – historii państwa i prawa.

ARKADIUSZ BEREZA (Lublin)

KOŁOKWIUM HABILITACYJNE DRA ANDRZEJA DZIADZIO

Dnia 13 maja 2003 r. odbyło się posiedzenie Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, którego przedmiotem było kolokwium habilitacyjne dra Andrzeja Dziadzio, adiunkta w Katedrze Powszechnej Historii Państwa i Prawa UJ.

Podstawą przewodu była rozprawa pt. *Monarchia konstytucyjna w Austrii 1867–1914. Władza – obywatel – prawo* (Księgarnia Akademicka, Kraków 2001, ss. 316). Recenzentami rozprawy byli: prof. dr hab. Kazimierz Orzechowski (UWrócl), prof. dr hab. Adam Lityński (UŚl.) i prof. dr hab. Stanisław Grodziski (UJ).

Po przeprowadzeniu kolokwium i wysłuchaniu wykładu habilitanta Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego jednomyślnie nadała dr Andrzejowi Dziadzio stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie historii państwa i prawa.

MARCIN KWIECIEŃ (Kraków)

KOŁOKWIUM HABILITACYJNE DR DOROTY MALEC

Dnia 20 stycznia 2003 r. odbyło się posiedzenie Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, którego przedmiotem było kolokwium habilitacyjne dr Doroty Malec, adiunkta w Katedrze Historii Prawa Polskiego.

Podstawą przewodu habilitacyjnego była rozprawa pt. *Notariat Drugiej Rzeczypospolitej* (Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2002, ss. 468).

Recenzentami pracy habilitacyjnej byli prof. dr hab. Adam Lityński (Uniwersytet Śląski), prof. dr hab. Artur Korobowicz (Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej) oraz prof. dr hab. Stanisław Plaza (Uniwersytet Jagielloński). Habilitantka wygłosiła wykład pt. *Koncepcje organizacji sądownictwa administracyjnego w Polsce w latach 1918–2002*.

Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego jednogłośnie podjęła uchwałę o nadaniu dr Dorocie Malec stopnia naukowego doktora habilitowanego w zakresie historii prawa.

ZDZISŁAW ZARZYCKI (Kraków)

OBRONY PRAC DOKTORSKICH

Dnia 20 lutego 2002 r. odbyła się przed Komisją Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego publiczna obrona pracy doktorskiej uczestnika studiów doktoranckich mgra Łukasza Marca. Podstawą przewodu była rozprawa pt. *Prawo rzymskie w średniowiecznej i nowożytnej Anglii*. Promotorem rozprawy był prof. dr hab. Janusz Sondel, zaś recenzentami prof. dr hab. Jan Zabłocki (UKSW) i prof. dr hab. Kazimierz Baran (UJ). Komisja jednogłośnie uchwala postanowiła wystąpić do Rady Wydziału o nadanie stopnia naukowego doktora nauk prawnych w zakresie prawa rzymskiego. Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego nadała stopień naukowy doktora mgr Łukaszowi Marcowi.

Dnia 13 maja 2002 r. odbyła się na posiedzeniu Rady Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego publiczna obrona pracy doktorskiej mgra Rafała Wojciechowskiego. Podstawą przewodu była rozprawa pt. *Societas w twórczości glosatorów i komentatorów*. Promotorem pracy był prof. dr hab. Edward Szymoszek, a recenzentami – prof. dr hab. Anna Pikulska-Robaszkiewicz (UŁ) i prof. dr Kazimierz Orzechowski (UWr). Rada Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego postanowiła jednogłośnie nadać mgr Rafałowi Wojciechowskiemu stopień naukowy doktora nauk prawnych.

Dnia 24 września 2002 r. odbyła się w Instytucie Historii Prawa Uniwersytetu Warszawskiego publiczna obrona pracy doktorskiej mgra Jakuba Urbanika. Podstawą obrony była rozprawa pt. *Il divorzio nel diritto romano e nella pratica giuridica dell' Egitto romano (Rozwód w prawie rzymskim i praktyce Egiptu rzymskiego)*. Promotorem pracy była prof. dr hab. Maria Zabłocka, recenzentami zaś prof. dr Joseph Méléze-Modrzejewski (Paryż, Sorbona), prof. dr hab. Ewa Wipszycka-Bravo (UW) oraz prof. dr hab. Witold Wołodkiewicz (UW). Dnia 7 października 2002 r. Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego jednogłośnie nadała mgr Jakubowi Urbanikowi stopień naukowy doktora nauk prawnych.

Dnia 2 października 2002 r. odbyła się na posiedzeniu Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego publiczna obrona pracy doktorskiej mgr Anny Zarzyckiej, doktorantki w Katedrze Historii Prawa Polskiego UJ. Podstawą przewodu była praca pt. *Próby zmian prawa rzeczowego z Kodeksu Napoleona w Królestwie Polskim w latach 1815–1830*. Promotorem był profesor dr hab. Stanisław Piąza, zaś recenzentami – prof. dr hab. Wojciech Witkowski (UMCS) i prof. dr hab. Waclaw Uruszczak (UJ). Rada Wydziału podjęła jednogłośnie uchwałę o nadaniu mgr Annie Zarzyckiej stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

Dnia 15 kwietnia 2003 r. odbyła się w Instytucie Stosunków Międzynarodowych i Nauk Politycznych Wydziału Stosunków Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego publiczna obrona pracy doktorskiej mgr Anny Citkowskiej-Kimla. Podstawą przewodu była rozprawa pt. *Państwo – religia – historia. Filozofia polityczna Friedricha von Hardenberga (Novalisa)*. Promotorem pracy była prof. dr hab. Krystyna Chojnicka, recenzentami prof. dr hab. Maria Zmierczak (UAM) i prof. dr hab. Michał Jaskólski (UJ). Rada Naukowa Instytutu Stosunków Międzynarodowych i Nauk Politycznych Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego nadała mgr Annie Citkowskiej-Kimla stopień naukowy doktora nauk politycznych.

Materiały zebrali:

JAROSŁAW RESZCZYŃSKI,
JACEK PRZYGODZKI,
ROMAN SOBOTKA,
WIADYSŁAW PĘKSA,
ARKADY RZEGOCKI

POLSCY HISTORYCY PRAWA W RZYMSKICH I WATYKAŃSKICH ARCHIWACH KOŚCIELNYCH

W dniach od 14 do 18 października 2002 r. członkowie krakowskiego oddziału Stowarzyszenia Archiwistów Polskich przebywali w rzymskich i watykańskich archiwach oraz bibliotekach kościelnych. Wśród uczestników byli również pracownicy Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, tj. mgr Władysław Pęksa z Katedry Historii Prawa Polskiego i dr Zdzisław Zarzycki z Katedry Prawa Kościelnego i Wyznaniowego.

Regułą jest, że zbiory w kościelnych archiwach rzymskich i watykańskich udostępniane są według pontyfikatów papieży. W chwili obecnej, badacze posiadają w zasadzie swobodny dostęp do materiałów kończących się na roku 1922, czyli śmierci papieża Benedykta XV. Od tej reguły istnieją jednak wyjątki, m.in. dotyczą one tzw. poloniców z okresu międzywojennego, stosunków Stolicy Apostolskiej z III Rzeszą Niemiecką i niektórych nuncjatur.

W pierwszym dniu pobytu w Rzymie członkowie SAP-u złożyli wizytę w Archiwum i Bibliotece w Pontificia Università Urbaniana, mieszczącej się przy Via Urbano VIII 16. Uczelnia ta w roku 2002 obchodziła jubileusz 375-lecia założenia przez papieża Urbana VIII¹. Kontynuuje ona między innymi tradycje Propaganda Fide. Mury tej Uczelni opuściło dotychczas kilkadziesiąt (ok. 40) przyszłych kardynałów z całego świata i ok. 200 biskupów. Kształci się tam duchownych i świeckich głównie z krajów Trzeciego Świata w dziele misyjnym. Jej związek

¹ Z tej okazji w dniach 28–30 listopada 2002 r. odbyła się specjalna jubileuszowa sesja naukowa.

z Congregazione per l'Evangelizzazione dei Popoli jest ścisły. Archiwum tej Uczelni zostało założone w roku 1822. Pod względem liczby zbiorów i ich bogactwa szczyt się druga pozycją w świecie, po archiwum watykańskim. Zbiory, niekiedy wręcz unikatowe, dotyczą ok. 500 kultur i języków ze wszystkich kontynentów (z czego blisko 290 jest już nie używanych – głównie narzeczy afrykańskich). W zasobach Uczelni, obok ok. 15 mln woluminów, znajduje się ok. 15 mln dokumentów, z czego ok. 1/3 jest jeszcze nie zinwentaryzowana. Archiwum gromadzi wydawnictwa seryjne i ciągłe, książki, czasopisma, druki ulotne, a także doktoraty i ich streszczenia. Zbiory pergaminów sięgają roku 1057 n.e. Cennym zasobem jest kolekcja tłumaczeń Biblii z całego świata. Wśród nich pierwsze wydania Biblii w języku arabskim, armeńskim i słoweńskim, a także pierwsze wydanie Biblii w tłumaczeniu M. Lutra i J. Kalwina, oraz pierwsze wydanie Biblii Jezuickiej. Wśród ciekawostek znajdują się listy w języku tybetańskim z XVII w. spisane na papierze ryżowym, także opis dziejów pontyfikatu papieża Grzegorza XVI w języku chińskim z 1847 r. oraz pierwsze wydanie drukiem Ptolemeusza. Jednym z najoryginalniejszych eksponatów są tzw. kodeksy meksykańskie będące unikalną pozostałością kultur Ameryki przedkolumbijskiej. Wśród poloniców znajdujemy m.in. pierwsze wydanie „Chronica Poloniae” M. Kromera. Specjalny zasób stanowi kolekcja map geograficznych, np. mapa Australii sporządzona przez hiszpańskiego dominikanina, na blisko 100 lat przed odkryciem tego lądu przez Europejczyków. Osobne zbiory stanowią niektóre akta sądów kościelnych, dotyczące np. stwierdzenia nieważności małżeństw kanonicznych.

W drugim dniu pobytu w planie znalazła się wizyta w siedzibie Towarzystwa Jezusowego. Archiwum jezuickie zostało wyodrębnione z zasobów Kurii dopiero w roku 1995 i posiada plany rozbudowy. Jego historia sięga roku 1540, a za założyciela uważa się samego Ignacego de Loyolę. Zasoby obejmują m.in.: listy prowincjałów zakonnych, książąt świeckich i władców oraz akta osobowe wszystkich członków Zakonu. Organizacyjnie podzielone jest na Stare Towarzystwo obejmujące dokumenty do roku 1773 i Nowe Towarzystwo obejmujące dokumenty od roku 1814. Dzięki temu, że istniał scentralizowany zarząd Zakonem i specyficzny sposób archiwizacji danych w 3 miejscach (dom, prowincja, Rzym) zbiory są prawie kompletne (w zbiorach znajdują się m.in. pieczęcie generałów zakonu). W zasobie znajduje się wiele interesujących poloniców.

W trzecim dniu pobytu w Rzymie, tj. 16 października (środa) 2002 r. członkowie SAPu zwiedzili Biblioteca Centrale Università Pontificia Salesiana (UPS). Początki tej uczelni sięgają roku 1940, kiedy to w Turynie utworzono Ateneum Salezjańskie. W 1970 r. podniesione do rangi Uniwersytetu z siedzibą obecną w Rzymie.

W czwartym dniu pobytu członkowie SAP-u czas spędzili w jednym z największych archiwów świata – Archivum Secretum Apostolicum Vaticanum. Dostęp do Archiwum otwarty został dopiero w roku 1880 przez papieża Leona XIII. Cały zasób liczy ok. 85 km akt. Niestety, oprócz akt biskupów i ordynariatu, żaden zasób nie jest kompletny. Archiwum jest dostępne dla naukowców z instytucji akademickich prowadzących badania naukowe. Wniosek o dopuszczenie do korzystania z zasobów rozpatruje Prefekt opiekujący się Archiwum. Przy Archiwum działa znakomita Scuola Vaticana Di Paleografia, Diplomatica e Archivistica założona za pontyfikatu Leona XIII w 1884 r. W obecnym kształcie organizacyjnym, od Statutu Pawła VI z 1976 r. funkcjonuje jako podyplomowe studium dwuletnie. Zakres przedmiotów wykładanych obejmuje m.in. studia z archiwistyki, dyplomatyki, paleografii łacińskiej, sigillografii. Warto zwrócić uwagę, iż przedmiotem wykładu jest osobna dziedzina obejmująca prawo w historycznym rozwoju archiwów, uzupełnione zajęciami z dyscyplin pomocniczych (np. heraldyki, historii miniatury i historii Kościoła).

STUDIA IURIDICA LUBLINENSIA

W czerwcu 2003 r. ukazał się tom I „Studia Iuridica Lublinensia”. Nowe czasopismo jest drugim – obok zasłużonego rocznika „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio G ‘Ius’” – periodykiem, wydawanym przez Wydział Prawa i Administracji UMCS w Lublinie. W *Słowie wstępnym* do inauguracyjnego tomu Dziekan Wydziału, profesor Leszek Leszczyński pisze: „Powstanie pisma podyktowane było chęcią nie tyle wprowadzenia do ‘życia wydawniczego’ na Wydziale i Uniwersytecie elementu konkurencji, ile stworzenia możliwości pełniejszego wykorzystania wielkiego potencjału naukowego istniejącego na Wydziale Prawa i Administracji UMCS. Wydawanie pisma w formie półrocznika pozwoli – jak należy przypuszczać – w szczególności na wzbogacenie formuły prezentacji ważnych dokonań młodszego pokolenia pracowników Wydziału, co w związku z zaistnieniem i rozwojem zarówno stacjonarnych, jak i indywidualnych (zaocznych) studiów doktoranckich staje się faktem trudnym do przeoczenia przez najbardziej nawet wymagających obserwatorów”. Pismo chce być również „forum wymiany myśli prawniczej i miejscem publikacji referatów i wykładów wygłaszanych na Wydziale przez jego gości, także zagranicznych”. „Studia” redaguje Kolegium z profesorem Markiem Kuryłowiczem jako redaktorem naczelnym i mgr Jarosławem Kostrubcem jako sekretarzem redakcji. Siedzibą redakcji jest Wydział Prawa i Administracji UMCS (Plac Marii Curie-Skłodowskiej 5, 20–031 Lublin, tel. 081/5375126, 5375348). Pierwszy tom liczy 226 stron; na jego łamach wypowiada się 21 autorów, przeważnie asystentów, doktorantów i adiunktów. Bogaty i różnorodny, starannie odredagowany materiał został podzielony na artykuły, glosy, recenzje, sprawozdania z konferencji oraz – co ważne – informacje o działalności Studenckiego Koła Naukowego Prawników UMCS. Opublikowano też regulamin przyjmowania publikacji do pisma.

Kolegium Redakcyjnego „Studia Iuridica Lublinensia”, jego Autorom i Współpracownikom życzymy sukcesów w realizacji zamierzonych celów.

HENRYK OLSZEWSKI (Poznań)

KOMUNIKAT O OGÓLNOPOLSKIM ZJEŹDZIE HISTORYKÓW PRAWA W 2004 R.

Szczecińskie środowisko historyczno-prawne organizuje pod patronatem J. M. Rektora Uniwersytetu Szczecińskiego prof. zw. dra hab. Zdzisława Chmielewskiego i Dziekana Wydziału Prawa i Administracji U. Szcz. Prof. dra hab. Zbigniewa Ofiarskiego w dniach 23–25 września 2004 roku ogólnopolską konferencję historyków państwa i prawa pracujących – jako samodzielni i pomocniczy nauczyciele akademicki – w Katedrach Historii Państwa i Prawa, Prawa Rzymskiego i Historii Doktryn Polityczno-Prawnych w Polsce.

Tematyka konferencji obejmuje problemy związane z podstawami materialnymi państwa i ich doktrynalnymi uzasadnieniami do XX wieku włącznie. W jej ramach znajdują się sprawy związane z dochodami państwa, skarbem państwa, ustrojem skarbowości i ochroną interesów skarbu w czasach monarchii i republiki, królewskimi, monopolami-regaliami, obciążeniami podatkowymi społeczeństwa, immunitetami itp. Szeroko zakrojony temat obrad pozwoli na zmieszczenie w nim różnych zagadnień wielu państw dalszej i bliższej przeszłości oraz z pewnością zainteresuje specjalistów wszystkich dyscyplin historyczno-prawnych.

Opiekę naukową nad zjazdem objął prof. zw. dr hab. Jerzy Walachowicz. Prace związane z organizacją i administracyjną obsługą Zjazdu prowadzić będą pracownicy naukowcy Katedry Historii Prawa Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego – dr Iwona Wierchowicka i mgr Marek Tkaczuk.

Liczymy na udział historyków prawa w konferencji i oczekujemy z ich strony wspaniałych wystąpień. Będziemy prawdziwie zaszczycony przyjęciem naszego zaproszenia.

Dolożymy wszelkich starań, aby konferencja odbyła się w jak najlepszych warunkach i w twórczej atmosferze. Przypuszczamy, że udział w obradach wymagał będzie uiszczenia tzw. wpisowego.

Dalsze szczegóły zostały już przekazane do poszczególnych ośrodków w osobnych pismach przed wakacjami letnimi roku akademickiego 2002/2003.

JERZY WALACHOWICZ (Szczecin)